२म० टर्जितम् । "रौरवबीभाजने वार्हते रुचे भवतः" ता०ब्रा० । रौरवनरकलक्षणादिकन्तु मार्कण्डे० १०अ० "रौरवे कूटशाल्मी तु याति वृक्षान्तो नरः । तस्य स्वरूपं गदतो रौरवस्य निशामय । योजनानां सहस्रे द्वे रौरवो हि प्रमाणतः । आहुमात्रप्रमाणश्च ततः शब्दः सुदुस्तरः । तप्ताङ्गारचयोपेतं लक्षतप्तं धरणीतलम् । ज्वाज्वल्यमानलौहेन तापिताङ्गारभूमिनम् । तत्रस्थे यापकर्मार्थं विलुलन्ति यमानुगाः । स दह्यमानलौहेन वह्निना तत्र भावति । पदे पदे च पादोऽस्य शीर्यते जीर्यते पुनः । सहस्रारोहणोद्वरणं पादन्यासं च गच्छति । एवं सहस्रं विलीर्णे योजनानां विपच्यते" ।

रौहिण पु० रुह-दृनन् स्वार्थे अण् । १चन्दनवृक्षे त्रिका० । २रौहिणशब्दार्थे च ।

रौहिणेय पु० रोहिण्यां भवः ढक् । १बुधग्रहे, २बलरामे, च अमरः । ३नरकतमणौ न० राजनि० ४गोवल्ले पुंस्त्री मेदि० ५धनेश्वरे पु० भगदेवतमन्त्रे ४६२१ पृ०दशग्रन्थ ।

रौहिण न० रुह-दृनन् स्वार्थेऽण् । १वस्तुनि मेदि० २लवणभेदे पुंस्त्री०अमरः । ३रोहितमत्स्ये च जलजपा० ।४कूर्वायां, ५रोहितमत्स्याच्च स्त्री ङीष् ।

इति श्रीतारानाथतर्कवाचस्पतिभट्टाचार्य्य सङ्कलिते वाचस्पत्ये रकारादि-शब्दार्थसङ्कलनम् ।

ल

लकारो व्यञ्जनवर्णभेदः । तस्योच्चारणस्थानं दन्तमूलम् । स्पर्शोष्मवर्णयोर्मध्यस्थत्वादयमन्तःस्थवर्णः । अस्योच्चारणे आभ्यन्तरप्रयत्नः जिह्वाग्रेण दन्तमूलस्य ईषत्स्पर्शस्तेनास्य ईषत्स्पृष्टता । बाह्यप्रयत्नश्च संवारनादघोषाः अल्पप्राणश्च । आदकाल्यासेऽस्य ककुदि न्यस्तता । काव्यादौ प्रथमप्रयोगे व्यसनं फलम् । "व्यसनमथ लवौ" इ०र०टी । तस्य लक्षणं यथा "लकारं चतुराणाङ्गि ! कृष्णकौमारसंवृतम् । पीतविद्युल्लताकारं सर्वरत्नप्रदायकम् । वसुदेवात्मजं वर्णं वसुप्राणमयं सदा । त्रिभक्तिसहितं वर्णं त्रिबिन्दुसहितं सदा । कामादिसहितं वर्णं कुदि-भावय पार्वति" कामधेनुतन्त्रम् । तत्पर्य्यायो वर्णाभिधाने यथा "लवन्द्रः पूतना पृथ्वी माधवी शक्रयाचकः । वसाहुलः पिनाकीशो व्यापको मांससंज्ञकः । परायणा ऋतुदयक्षः कङ्गो नादोऽमृतं दिवि । लवणं वारुणी-पीतशिखा माणी क्रियाऽजिता । ज्वालिनी वेजिनी-नादः प्रद्युम्नः शोणपो हरिः । स्थितन्द्रायणो चेतो मेरुर्गिरि वलोरवः" । तस्याभिधातृध्येयरूपं यथा "चतुर्भुजां पीतवस्त्रां रक्तपङ्कजलोचनाम् । सर्वदा वरदां भीमां सर्वालङ्कारभूषिताम् । योगीन्द्रसेवितां नित्यं योगिनीं योगरूपिणीम् । चतुर्वर्गप्रदां देवीं नाग-हारोपशोभिताम् । एवं ध्यात्वा लकारन्तु तन्त्रज्ञं दयया जपेत्" वर्णोद्धारतन्त्रम् ।

ल पु० ला-क । १इन्द्रे मेदि० तन्त्रोक्ते भूमिदेवताके २मन्त्र-भेदे न० २एकत्वयुते वर्णे । लङादिदशसु लकारादि लिङ्प्रत्ययेषु "लः कर्मणि च भावे चाकर्मकेभ्यः पा० ।

लक आलादे ग्राही च चु० उभ०सक० सेट् । लाकयति ते अलीलकत् त ।

लकच पु० लक-ला०अचन् । विकुब्जे (माँदार) मन्दर० ।

लकुच पु० लक-उचन् । (माँदार) वृक्षभेदे अमरः ।

"लकुचः क्षुद्रपनसो विकुचो डहरित्यपि । आमं लकुचमप्यस्य गुरु विष्टम्भकृत्तथा । मधुरञ्च तथाम्लञ्च दोष-त्रितयरक्तकृत् । शुक्राग्निनाशनञ्चापि नेत्रयोरहितं स्मृतम् । सुपक्वं तत्तु मधुरमम्लं वातपित्तकृत् । बलवर्णकरं रुच्यं हृद्यं विष्टम्भकृच्च तत्" भावप्र० ।

"लकुचं गुरु विष्टम्भि स्वादूष्णं रक्तपित्तकम् । श्लेष्म-कारि समीरघ्नमुष्णं शुक्राग्निनाशनम्" वैद्यक० ।

लक्तक पु० लक-क्त नि० संज्ञायां कन् । १अलक्तके (आलता) मन्दर० । २जीर्णवस्त्रखण्डे (नेकड़ा) अमरः । [मन्दर० ।

लक्तकर्मन् पु० लक्तं करोति ल-मनिन् । रक्तवर्णलोध्रे

लक्तिका स्त्री गोधायां निघण्टुः । [लक्षत् त ।

लक्ष दर्शने अङ्कने च चु०उभ०सक०सेट् । लक्षयति ते अ-

लक्ष न० लक्ष-अच् । १पदे २चिह्ने ३व्याजे ४शरव्ये च । ५दशायुतसंख्यायां स्त्री०न० मेदि० ।

लक्षक त्रि० लक्षयति लक्षयार्थम् लक्ष-ण्वुल् । लक्षण-यार्थबोधके शब्दे । तल्लक्षणं यु० प्र० उक्तं यथा "वाक्यार्थस्य सम्बन्धयति यत्तन्तु यद्भवेत् । तत्र तल्लक्षणं नाम तत्प्रज्ञिविधुरं वदि" । "वाक्यार्थसम्बन्धयति यस्मान्न वक्तीति यदेव वाक्यार्थे लक्षणं यदि तद्वाक्यार्थे